

87 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ

Το χρονικό της κατάρρευσης

> Απρίλιος 1916 - Φεβρουάριος 1918:

Συμβίωση Ελλήνων και μουσουλμάνων στον υπό ρωσική κατοχή Πόντο, με οσιαστικό κυβερνήτη τον μπροπολίτη Τραπεζούντας Χρυσάνθο.

> 1917

-Ιούλιος. Το Α' Πανελλήνιο Συνέδριο των Ελλήνων της Ρωσίας στο Ταϊγκανόβ συγκαλεί Κεντρικό Συμβούλιο για τη δημιουργία ανεξάρτητου Ποντιακού Κράτους. Οργανώνονται οι Πόντιοι της

Διασποράς στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες, με την πιο έντονη δραστηριότητα στη Μασσαλία. Χάρτης για την ανεξαρτησία με το μήνυμα: «Πολίτες του Πόντου ξεσηκωθείτε. Θυμίστε στα φιλελεύθερα έθνη τα ύψιστα δικαιώματά σας...».

-Οκτώβριος. Συγκροτείται στο Αικατερινοτάρ Κεντρική Εθνική Επιτροπή των Ποντίων που ζούσαν στη Νότια Ρωσία και την Υπερκαυκασία. Ανάμεσα στους στόχους της η ανεξαρτησία του Πόντου.

> 1918

-Φεβρουάριος. Το Α' Παγκόσμιο

Ποντιακό Συνέδριο στη Μασσαλία. Τηλεγράφημα των συνέδρων προς τη Ρωσία του Λένιν: «Επιθυμία μας είναι να σχηματισωμεν ανεξάρτητον Δημοκρατίαν από των ρωσικών συνόρων μέχρι και πέραν της Σινώπης...».

-Ιούλιος. Συνέδριο αντιπροσώπων του Ελληνισμού Νότιας Ρωσίας, Υπερκαυκασίας και Πόντου στο Μπακού διακηρύσσει την ανεξαρτησία του Πόντου και την ευχή για επαναπατρισμό των εξόριστων Ποντίων. Εκλογή επιτροπής για τα «εθνικά θέματα».

-Οκτώβριος. Ίδρυση του «Συλλόγου

Ποντίων» με τη στήριξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

-Νοέμβριος. Μείζων Συνδιάσκεψη του Παρισιού γίνεται φορέας της οργάνωσης των Ελλήνων στη Μαύρη Θάλασσα και τη Νότια Ρωσία. Υπόμνημα στις συμμαχικές κυβερνήσεις για την ανεξαρτησία «της χώρας που περιλαμβανόταν άλλοτε στην Αυτοκρατορία των Κομνηνών, 170.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων περίπου με ενόμια εκατομμύριο χριστιανούς ορθόδοξους και 500.000 μουσουλμάνους ελληνικής γλώσσας». Συζητείται και η προοπτική ενός ποντοαρμενικού κράτους.

Το όνειρο της ίδρυσης Ποντιακής Δημοκρατίας

| ΤΟΥ Τ. ΚΑΤΣΙΜΑΡΟΥ |
katsimar@yahoo.gr

Πρόκειται για τηλεγράφημα της Επιτροπής Ποντίων προς τον Ελευθέριο Βενιζέλο τον Ιούλιο του 1920, ενώ είχε αρχίσει η τελευταία φάση της Γενοκτονίας. Δραματικό και μόνο εν μέρει προφητικό, αφού η διπλωματία ουδέποτε ασχολήθηκε με τον αφανισμό.

Στο προσκίνητο, γιατί στο παρσκήνιο όλοι γνώριζαν αυτό που διαμήνυε την ίδια περίοδο ο πρόξενος της Αυστρίας στην Τραπεζούντα: «Η πολιτική των Τούρκων είναι, μέσω μίας γενικευμένης καταδίωξης του ελληνικού στοιχείου, να εξοντώσει τους Έλληνες ως εχθρούς του Κράτους, όπως πριν τους Αρμενίους».

Οι Τούρκοι εφαρμόζουν τακτική εκτόπισης των πληθυσμών, δίχως διάκριση και δυνατότητα επιβίωσης, από τις ακτές στο εσωτερικό της χώρας, ώστε οι εκτοπιζόμενοι να είναι εκτεθειμένοι στην αθλιότητα και τον θάνατο από την πείνα...».

Μαζική κινητοποίηση

Στη βριαρά σκία της εξολοθρευσης των συνολικά 350.000 Ποντίων έμειναν αναπόφευκτα πολλές σημαντικές ιστορικές σελίδες της «βαθιάς Ελλάδας», όπως ονομάστηκε η περιοχή του Πόντου από τον Μεσαίωνα ακόμα. Σε αυτές εξέχουσα θέση κατέχουν οι απόπειρες για εθνική χειραφέτηση με τη συγρόσημο κράτους. Το όνειρο της Δημοκρατίας του Πόντου, που κινητοποιούσε τον απανταχού

«Πανταχόθεν του Πόντου αγέλλονται σφαγαί... εις Κερασούντα... εις Τραπεζούντα και αλλού... Εάν κατάστασις συνεχιστεί, Ελληνισμός Πόντου εξαφανισθήσεται, πριν η διπλωματία προλάβει ασχοληθεί περί αυτού...».

ΣΧΕΔΙΟ ΣΗΜΑΙΑΣ για τη Δημοκρατία του Πόντου. «Υπόδειγμα σημαίας του μέλλοντος ελληνικού αυτονομιστικού κράτους του Πόντου». Είχε σχεδιαστεί στην Κωνσταντινούπολη το 1919 από τον γιατρό Θωϊδή.

ποντιακό Ελληνισμό...

Η αυτονομιστική κίνηση παίρνει συγκεκριμένες μορφές, καθώς τελειώνει ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, αποσυντίθεται η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η διεθνής κοινότητα διακηρύσσει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των εθνών.

Αλλωστε πριν από τη διαμόρφωση αυτού του διεθνούς κλίματος η πολιτική των νεοτουρκικών κυβερνήσεων με στόχο την εξόντωση των Ελλήνων με τα οικονομικά, εκπαιδευτικά, στρατιωτικά και θρησκευτικά μέτρα εναντίον τους στην πρώ-

τη φάση, και τα γενοκτονικά μέτρα στη δεύτερη, οδηγεί, κυρίως, τους Ποντίους της Διασποράς στη μεγάλη απόφαση να αγωνιστούν για τη δημιουργία αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας.

Πρωεργάτες της κίνησης για την αυτονομία του Πόντου ήταν ο μεγαλέμπορος Κωνσταντίνος Κωνσταντινίδης από τη Μασσαλία, ο Βασίλειος Ιωαννίδης και ο Θεοφύλακτος Θεοφύλακτος από το Βατούμ, ο Ιωάννης Πασαμής από το Σοχούμ, ο Λεωνίδας Ιασωνίδης και ο Φίλων Κτενίδης από το Κρασνοντάρ και άλλ-

λοι Πόντιοι της Διασποράς.

Μαζί με τους μπροπολίτες Τραπεζούντας Χρυσάνθο Φιλίππιδη και Αμασειάς Γερμανό Καραβαγγέλη προσπάθησαν να δώσουν σάρκα και οστά στο όνειρο της ανεξαρτησίας των Ελλήνων στα μικρασιατικά παράλια του Εύξεινου Πόντου.

Την κίνηση, όμως, δεν διαπερνά μια ενιαία θέση τόσο από τους απανταχού Ποντίους όσο και από τις ελληνικές κυβερνήσεις της περιόδου, που είναι εγκλωβισμένες στη «Μεγάλη Ιδέα», και ο Πόντος... πέφτει κάπως μακριά! Καθοριστικές ήταν οι ασάφειες και οι παλινωδίες του Ελ. Βενιζέλου για το ποντιακό ζήτημα.

Μία υπέρ, μία κατά

Από τον Νοέμβριο ακόμη του 1917 επιδοκίμαζε την ιδέα της ανεξαρτησίας, στη συνέχεια εκδηλώθηκε εναντίον της, προώθησε από τον Νοέμβριο του 1918 τη δημιουργία αρμενοποντιακού κράτους, μετά άλλαξε πάλι γνώμη, και τον Οκτώβριο του 1920 σχεδίαζε μια άμεση στρατιωτική επέμβαση στον Πόντο. Ας μη μιλήσουμε για την ανυπαρξία εθνικής πολιτικής των κατοπινών βασιλικών κυβερνήσεων...

Το ίδιο ρευστές ήταν και οι θέσεις των πρωεργατών της ποντιακής ανεξαρτησίας. Ο μπροπολίτης Χρυσάνθος συζητούσε κατά καιρούς όλες τις λύσεις: από μια ελληνομουσουλμανική μοσπονοδία μέχρι ένα ανεξάρτητο ελληνικό κράτος ή ένα προτεκτοράτο υπό ελληνική ή αμερικανική ή και βρετανική προστασία...

«
Τα γενοκτονικά μέτρα των Τούρκων και οι παλινωδίες των ελληνικών κυβερνήσεων εγκλώβισαν την αυτονομιστική κίνηση της «βαθιάς Ελλάδας»